

Iradeaua imperială din 9 mai, publicată în 10 mai 1905, reflectată în presa vremii

Emil Țîrcomnicu

Cadrul social și politic de la cumpăna secolelor XIX și XX

Anul 1905 reprezenta atât o jumătate de secol de înfăptuiri naționale în Balcani, unde existau aproximativ 100 de școli (dintre care un liceu la Bitolia, precum și școli comerciale la Ianina și Salonic), în care învățau peste 4500 de elevi, și 30 de biserici, în care se auzeau limba română și dialectele aromân și meglenoromân.

Scriitori și oameni politici români, promotorii și înfăptuitorii României moderne, și-au unit eforturile, în aceste cinci decenii, pentru salvarea ramurii balcanice a națiunii române de la asimilarea între celelalte neamuri. Cărțile și articolele publicate în acești 50 de ani stau astăzi mărturie¹.

Principalele momente de la sfârșitul secolului al XIX-lea în viața culturală și religioasă a românilor macedoneni din Imperiul Otoman au fost: ordinul viziral al lui Savfet Pașa din septembrie 1878, în favoarea liberei exercitări „a cultului și a învățaturii” în limba proprie, care precede cu 27 de ani iradeaua imperială și în baza căruia au primit aprobări și au funcționat zecile de școli și biserici, ca și încercarea nereușită, din 1896, de a avea un episcop pentru românii din imperiu, pe mitropolitul Ohridei și Prespei, Antim.

Anul 1903 a fost anul în care Apostol Mărgărit, personalitate marcantă a românilor macedoneni, inspector școlar pentru școlile din Imperiul Otoman, membru corespondent al Academiei Române (n. 1899), trecea la cele veșnice. Crezul său era acela al fidelității românilor balcanici față de autoritățile otomane, întrucât prevedea faptul că formarea statelor naționale ar fi determinat împărțirea teritoriului Turciei europene, implicit a comunităților macedo-române, conducând astfel la asimilarea acestora.

„Întâiul nostru interes, al Armânilor, – spunea Apostol Mărgărit – este mântuirea Imperiului Otoman. Noi nu sperăm să ne unim mâne cu frații noștri din România: suntem despărțiți de dânșii prin principate și regate... O criză orientală ne-ar da în mâinile Sârbilor, Grecilor sau Bulgarilor, popoare creștine și civilizate, care, ținându-ne deja prin comunitatea de religieune, ar voi să ne ție și prin comunitatea de limbă, ne-ar închide școlile, ne-ar risipi comunitățile”².

Cu această ocazie amintesc faptul că astăzi se împlinesc 150 de ani de la urcarea pe tronul României a Regelui Carol I, la această oră desfășurându-se în Aula Academiei Române o sesiune solemnă. Regele Carol I a manifestat, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, o atitudine de colaborare a statutul român cu Imperiul otoman, respingând orice intervenție și tulburare pe calea armelor în Balcani, îndemnând la respectarea stabilității și ordinii în imperiul din dreapta Dunării.

¹ „Ministrul român la Constantinopol, dl. Al. Em. Lahovary, a intervenit la Patriarhul din Constantinopol în favoarea cererilor românilor din Macedonia. Politische Correspondenz publică în această chestiune o telegramă de la corespondentul său din Constantinopol, în care se zice între altele: Patriarhul a refuzat permisiunea de a se înființa o comunitate ecleziastică românească la Bitolia, cu observația că sunt acolo numai zece români. Se știe bine însă că numai în liceul românesc de acolo, care are 25 de profesori, sunt 150 de studenți români. Apoi în vilaetele macedonene și în ale Ianinei sunt 96 de școli elementare românești. La Bitolia, afară de liceu, mai e o școală secundară românească. La Salonic și la Ianina sunt școli comerciale românești, la Berat e un gimnaziu românesc. În anul școlar 1902-1903, numărul școlărilor români din Macedonia, Epir și Albania era de 4500, iar azi trebuie să fie mai mare. Actualmente sunt în aceste ținuturi 60 de preoți cu 40 de cântăreți, care fac serviciul în 30 de biserici, parte curat românești, parte mixte”. *Românii din Macedonia*, în *Gazeta Transilvaniei*, nr. 88, miercuri 21 aprilie / 4 mai 1904, reprodus în Emil Țîrcomnicu, Stoica Lascu, *Românii balcanici în paginile „Gazetei Transilvaniei”*, Editura Etnologică, București, 2012, p. 143-144.

² *Episcopatul românilor macedoneni*, Tipografia Voința Națională, 1897, p. 13, apud V. Bérard, *La Turquie et l'hellénisme contemporain*, Paris, 1893, p. 259.

Pregătiri diplomatice și întâmplări care au condus la „iradeaua” sultanului

Cerințele guvernului român, de recunoaștere a comunităților macedo-române, legitime în raport cu cele recunoscute celorlalte naționalități creștine, erau: 1. Recunoașterea comunităților românești balcanice, în speță cele aromâne și meglenoromâne; 2. Dreptul la alegerea muhtarilor (reprezentanții autorității); 3. Reprezentarea comunităților aromâne în consiliile administrative locale; 4. Dreptul de a utiliza limba română în școli și biserici.

În 17 ianuarie 1905, Alexandru Emanoil Lahovary (1855-1950), reprezentantul României la Constantinopol, și văr al generalului Iacob N. Lahovary, ministru al Afacerilor Străine, venind de la Paris, s-a oprit la Viena, pentru a-l vizita pe contele Goluchowski, ministru imperial austro-ungar al Afacerilor Străine. Diplomatul român dorea să se asigure de concursul reprezentantului diplomatic, baronul Calice, de la care simțise o atitudine „puțin binevoitoare... față de revendicările române din Macedonia. Pe când ambasadorii Marilor Puteri și îndeosebi acei ai Germaniei, Italiei și Rusiei manifestau pentru cauza română o simpatie tot mai mare și mai eficace, și-mi acordau la Poartă și la Palat un sprijin cât se poate de prețios, singur ambasadorul Austro-Ungariei arăta pentru preocupările noastre o dezinteresare absolută, ca să nu zic ostilitate evidentă”³.

Ministrul Goluchowski l-a asigurat pe Al. Em. Lahovary de concursul baronului Calice în obținerea revendicărilor României⁴.

Întors la Constantinopol, Al. Em. Lahovary, cu concursul ambasadorilor: marchizul Guglielmo Imperiali (Italia), baronul Adolf von Biberstein de Marschall (Germania), baronul Heinrich de Calice (Austro-Ungaria) și M. Zinovieff (Rusia), solicită cancelariei otomane promulgarea iradei imperiale de recunoaștere a românilor din Imperiu. Al. Em. Lahovary a fost secondat, în demersurile sale, de prim-secretarul legației, Gheorghe Derussi.

Atacurile unor bande grecești asupra macedo-românilor au continuat, în luna martie având loc încă un masacru în localitatea Negovan.

Întâmplarea care a dus la promulgarea iradei a fost arestarea abuzivă, în luna aprilie, de către valiul de Ianina, Osman Pașa, a doi inspectori școlari, Nicolae Tacit și Andrei Balamace, care au fost apoi expulzați la Brindisi. Aceștia au fost arestați datorită unui conflict apărut între greci și aromâni într-un sat de lângă Ianina, cu privire la citirea rugăciunilor în biserică și în limba română. Guvernul român a cerut satisfacție din partea sultanului, solicitând printr-o notă scrisă, cu termenul de 10 mai, semnarea unei iradele, răspunsul întârziind vreme de o lună. Al. Em. Lahovary, amenințând cu părăsirea Constantinopolului, ajutat și de diplomații străini amintiți, a forțat semnarea iradei, prin care se recunoștea drepturile românilor din Imperiul Otoman, respectiv ale comunităților aromâne și meglenoromâne. Întâmplarea fericită era și faptul că se apropia ziua de 10 mai, ziua regalității în România, zi încărcată de o triplă însemnătate: începutul domniei lui Carol I din anul 1866, independența României din anul 1877 și încoronarea regelui din anul 1881. Din 1905, la aceste 3 semnificații se poate adăuga și cea a iradei sultanului.

În dimineața zilei de luni, 9 mai, ambasadorul german îl asigura pe Al. Em. Lahovary că iradeaua a fost semnată⁵. În seara zilei respective, la Al. Em. Lahovary a sosit trimisul Marelui Vizir cu documentul oficial. În următoarea zi, iradeaua a fost anunțată și publicată în ziarele oficiale din Constantinopol, fiind adusă la cunoștință în capitala României. O grandioasă manifestare a avut loc în fața Palatului Regal și pe Calea Victoriei, promulgarea iradei fiind considerată o mare victorie națională. Declarații politice au fost făcute în Camera română în ziua de 11 mai, ca și la Senat, în ziua de 12 mai.

În zilele de 12, 13 și 14 mai a fost publicată știrea și în ziarele din București, o informare fiind publicată în ziua de 12 mai în Monitorul Oficial. Știrea a ajuns și în capitalele europene, guvernele țărilor respective trimițând la București telegrame de felicitare.

³ Al. Em. Lahovary, *Amintiri diplomatice*, Revista Fundației Regale, anul II, nr. 10, 1935, p. 81.

⁴ Idem, p. 84.

⁵ Idem, p. 98.

La Constanța, la câteva zile de la acordarea iradelei, la 15 mai, s-au desfășurat două evenimente importante, la care au participat reprezentanți ai guvernelor implicate în disputa româno-turcă, regele Carol I fiind personajul principal: inaugurarea cablului german de telegraf între Constanța și Constantinopol și lansarea la apă a vaporului România, al treilea vas de călători românesc.

Aspecte relevate în presă despre iradeaua imperială

În *Monitorul Oficial*, joi, 12 mai 1905, nr. 32, p. 1237, Agenția română făcea o informare privind acordarea iradelei imperiale de către sultan, prezentându-se aspecte legate de arestarea celor doi inspectori școlari și de cerințele diplomației române acceptate de sultan. Sunt prezentate și corespondențe din Constantinopol, Roma și Viena.

În *Lumina, Revista populară a românilor din Imperiul Otoman*, anul III, nr. 5, mai 1905, apărută la Bitolia, a fost publicată, pe o pagină, Iradeaua imperială, cu următorul text explicativ: „În zilele de fericire și de glorie ale mărinimosului și ilustrului nostru Sultan Abdul Hamid Han al II-lea, s-a dat pentru prea fideli supuși români din vastul său imperiu, următoarea iradea publicată în ziua de 10 mai, 1905”. În articolul „Mulți ani să trăiască”, p. 130-131, redacția revistei *Lumina* aprecia că „ziua de 10 mai, în care s-a publicat Iradeaua imperială, va rămâne o zi scumpă și măreață, o zi de bucurie și de sărbătoare pentru întreaga suflare românească din imperiul otoman”. Articolul „Rolul Muhtarilor”, p. 133-136, semnat C.D. Metta, arată că legea din 13 iulie 1889, art. 54, prevedea faptul că „fiecare naționalitate dintr-un sat va avea câte un muhtar, iar dacă ea avea mai mult de 20 de case, poate să aleagă și doi muhtari”. De asemenea, fiecare mahala și chiar fiecare naționalitate dintr-o mahala care avea mai mult de 20 de case avea dreptul de a delega un muhtar, acesta fiind agentul executiv al autorității centrale.

Iar în mai 1906, anul IV, nr. 5, p. 119, la aniversarea unui an de la iradea, G.Z. Zuca scria:

„Nu e un an de când aromânul, în ajunul acestei zile mărețe, era stăpânit de cea mai înăbușitoare mâhnire. Nu e un an de când aromânului îi era tăgăduit dreptul la existență națională! Nu e un an de când desperarea cea mai neagră se zbătea în sufletele noastre de teama, ca într-un minut, să nu se spulbere toate speranțele ce de atâtea decenii le-am hrănit și le-am clădit prin lupte uriașe!

Când iată, vine ziua românismului, ziua lui 10 mai, să alunge desperarea, să ridice valul de tristețe ce acoperea sufletele noastre, și să verse cu profuziune în piepturile românești, bucuria nețărnută, bucuria învierii și a viețuirii veșnice a neamului nostru în Pind”.

Ziarul *Adevărul*, anul XVIII, nr. 5658, 12 mai 1905, titra: „Naționalitatea Aromânilor recunoscută prin Firman”. Sunt două materiale pe pagina 1: „Declarațiunea generalului Lahovary”, „Recunoașterea Aromânilor”, și trei pe pagina a 2-a: „Cum s-a obținut Firmanu”, „Recunoașterea aromânilor”, „Naționalitatea Aromânilor recunoscută prin Firman”. În aceste articole se prezintă faptele care au condus la criza turco-română, respectiv arestarea inspectorilor școlari, presiunile diplomatice etc.

De exemplu, se specifică lungile negocieri avute pentru obținerea semnăturii: „În cursul acestei luni, ca urmare a notei scrise, au fost multe tratative, s-a desfășurat din partea ministerului nostru de externe precum și de către legațiunea noastră din Constantinople, o energie foarte mare, secundați în aceste hărțuiri și stăruințe de către ambasadorii mai multor mari puteri. Ieri, 10 mai, expira termenul pus de guvernul nostru celui turcesc pentru un răspuns hotărâtor. Și avurăm satisfacția ca ieri, același valiu care nesocotise toate ordinele guvernatorului Macedoniei, ale marelui vizir și chiar ale sultanului, același valiu să se ducă ieri, 10 mai, la consulul nostru din Ianina pentru a-i cere scuze”.

O destăinuire, într-un alt articol: „Mulți se vor fi întrebat că atât satisfacția dată de Poartă relativ la arestarea celor doi funcționari români cât și iradeaua sultanului cu privire la recunoașterea drepturilor naționale ale aromânilor, au venit pe ziua de 10 mai. Unii vor fi dispuși a crede că guvernul nostru a calculat ca lucrurile să se prezinte astfel. Nu e chiar așa. Iată cum s-au întâmplat lucrurile: Față de încordarea relațiilor dintre noi și Turcia, în urma arestării celor doi funcționari

români de către un guvernator turc, guvernul nostru a dat ordin legațiunii române din Constantinopol ca de 10 mai să nu arboreze tricolorul pe acoperișul legației și să suspende recepția oficială. Astfel, autoritățile turcești ce aveau să prezinte felicitările ocazionale în numele sultanului, erau să găsească localul legației închis și personalul absent”.

Într-un alt articol se prezintă solicitările părții române: „guvernul român a cerut sultanului, spre a se înlătura pe viitor posibilitatea unor incidente de asemenea natură, să binevoiască a recunoaște comunităților române din Imperiul otoman, toate drepturile civile de care se bucură celelalte comunități nemusulmane, adică dreptul de a avea mukhari (primari), reprezentanți în consiliile de administrație ale vilaietelor și revizori școlari numiți de dânsule”.

De asemenea, se arată declarațiile din Camera deputaților din Roma, din 11 mai: „Camera deputaților. Deputatul Galli declară că este fericit a putea anunța Camerei că sultanul, printr-o iradea, a dat satisfacțiune tuturor cererilor poporului român. Dl. Galli adaugă că fiind astăzi sărbătoarea națională a românilor, crede că este interpretul sentimentelor Camerei trimițând un călduros salut României, prietena Italiei. (Vii aprobări). Președintele Camerei, dl. Marcora, exprimă mulțumirea sa pentru această manifestare. (Aprobări). Dl. Tittoni, ministrul afacerilor străine, anunță că guvernul român a adresat mulțumiri guvernului italian pentru sprijinul dat cu ocaziunea diferendului româno-turc. (Vii aprobări. Camera în unanimitate face o manifestațiune de mare amicitie pentru România).

În nr. 5659, 13 mai 1905, pagina 1: „Manifestația națională din Parlament”, cu relatări de la cameră și de la Senat; „Aplanarea conflictului cu Turcia”; „Iradea sau firman”; „Presa și conflictul româno-turc”; „Puterile și diferendul româno-turc”. Pe a doua pagină se găsesc articolele „Macedonenii despre drepturile acordate” și „Informațiuni”.

Se menționează, în acest număr, discuțiile și declarațiile din Camera română, manifestarea filoitaliană la aflarea mesajelor din Camera italiană, precum și discuțiile din Senat, care au pus accentul pe politica consecventă a tuturor partidelor care s-au aflat la putere, față de problematica aromânilor.

Arătându-se rolul marilor puteri în obținerea iradelei, se aprecia faptul că acestea „au recunoscut pe aromâni ca pe un element al păcii în imperiul turcesc. Pe când sârbii, bulgarii, grecii se luptă pentru a dezmembra Turcia, pentru a asocia Turcia sau o bucată din ea țării lor mume, aromânii sunt singurii care n-au asemenea aspirațiuni iredentiste, ei vor numai să-și păstreze naționalitatea, limba și credința, să le apere împotriva cotropirii grecești”.

În nr. 5660, 14 mai 1905, pe pagina 1 se află articolul „Conflictul româno-turc”, pe pagina 2 - „Macedonenii despre drepturile acordate”, iar pe pagina 3 - „Cuvântarea d-lui Epureau în chestia Macedoniei”.

Se relevă rolul pe care Take Ionescu, ministru de Finanțe, l-a avut în presiunile către Poarta otomană pentru obținerea iradelei. De fapt, în vizita pe care o avusese la Constantinopol, în aprilie 1905, nefiind primit de sultan în audiență, a refuzat decorația acestuia, Marele Cordon al ordinului Osmanie”⁶.

Referitor la macedo-românii din București, ziarul consemnează impresia produsă de acordarea iradelei: „În colonia macedo-română din Capitală a produs o impresie delirantă știrea că Turcia a acordat în sfârșit unele drepturi pentru românii din imperiul otoman. Discuțiile, deseori zgomotoase ale macedonenilor, au devenit acum liniștite. Ei discută cu calmul oamenilor care se simt stăpâniți de o deplină mulțumire sufletească. Voind să aflu cum privesc românii macedoneni din Capitală firmanul sultanului, m-am adresat unui distins tânăr macedonean, care mi-a spus cam următoarele: - Fără îndoială că drepturile ce Turcia a acordat românilor din imperiul său, sunt o adevărată binefacere pentru neamul românesc. Ni s-a îndeplinit o cerință scumpă nouă. Ni s-a dat dreptul de a alege membri în consiliile administrative ale vilaietelor. Până acum alegerea membrilor în acele consilii nu se făcea pe naționalitate, ci pe religie. Cum grecii recurgeau la diferite operațiuni pentru a alege pe reprezentantul lor, noi românii aproape n-avem reprezentanți în consiliile

⁶ Vezi și Al.Em. Lahovary, *op.cit.*, p. 93.

administrative ale vilaetelor. De acum avem dreptul de a alege reprezentanții noștri în consiliile vilaetelor, ca români, iar nu numai drept creștini. Înființându-se comunitățile românești, încetul cu încetul se vor alipi la ele toți românii grecizați, care au fost atrași spre comunitățile grecești din cauza nesiguranței cu care lucram noi în Macedonia. E drept că nu s-a numit un șef religios al românilor din Turcia, dar comunitățile punându-și preoții lor vor avea nevoie de un asemenea conducător spiritual. Cu toată opunerea patriarhului, românii din Turcia vor ajunge să aibă un mitropolit național. Atunci se vor întregi toate cererile românilor din Macedonia. Am speranța că în doi sau trei ani acele comunități vor ajunge la apogeul lor...”

Telegrame trimise de dr. Anastasievici Leonte, președintele Societății de Cultură Macedo-Română, către M.S. Regelui Carol I. „Românii macedoneni adânc mișcați și plini de entuziasm pentru chemarea lor la o nouă viață prin marele succes național obținut sub glorioasa și înțeleapta domnie a M.V. depun la picioarele înălțatului tron omagiile lor de profundă recunoștință și adânc devotament”. D-lui Alexandru Lahovary, ministrul României la Constantinopol: „Societatea de Cultură Macedo-Română admirând patriotismul și energia excelenței voastre pentru marele act național săvârșit ține a vă aduce viile sale mulțumiri și vă exprimă sentimentele sale de adâncă recunoștință”.

Telegrama trimisă de Asociația studenților către generalul Lahovary: „Din gravul conflict dintre România și Turcia, prestigiul regatului român a ieșit peste măsură de mărit, iar neamul nostru a câștigat drepturile sfinte pe care frații macedoneni le cer de 25 de ani. Neîndoios că aceasta este unul din cele mai mari succese ale diplomației noastre, grație căreia națiunea română face un enorm progres în evoluția ei, de emancipare și de unire în cuget și simțiri, a românilor de pretutindeni. Asociația generală a studenților români, în numele tineretului universitar, totdeauna entuziast apărător al drepturilor sfinte ale neamului românesc, vă aduce cele mai sincere felicitări pentru succesul obținut și cele mai vii mulțumiri, pentru destoinicia și căldura cu care ați condus negocierile. Comitetul”.

În ziarul *Tribuna* din Arad, anul IX, nr. 90, 14/27 mai, pe prima pagină se arată manifestațiile filoromâne și cuvântările din Parlamentul italian, referitoare la iradea, iar în pagina a 4-a, se povestesc întâmplările din Ianina, printr-o corespondență cu cei doi inspectori români. În numărul 91, 15/28 mai, se prezintă discuțiile „Din corpurile legiuitoare române”, prilejuite de iradea. Spre exemplu, Ion I. Brătianu spunea: „Sunt chestiuni care trec peste luptele de partide și chestiunile naționale sunt de această natură. Comunicarea pe care ne-a făcut-o dl. președinte, îmi dă prilejul să spun că de acum câteva zile voiam să aduc în dezbatere această chestiune. Atunci ministrul afacerilor străine m-a rugat să mai amân câteva zile. Am fost fericit să primesc această cerere. În adevăr, aflu astăzi că ziarele turcești au publicat o iradea prin care se recunoaște românilor de a avea muktari (primari) și comunități religioase. Acest succes este datorit politicii noastre și ne putem felicita...”. De asemenea, se prezintă pe larg cuvântarea generalului Lahovary, care aprecia „că acest fericit rezultat este datorit încordării tuturor forțelor națiunii române”. În numărul 92, 17/30 mai, pag. 2-3, găsim articolul „Succesul românilor macedoneni”, din care cităm: „Chestiunea noastră, a românilor din Ungaria, se aseamănă în multe puncte cu cea macedoneană. În unul însă se deosebește fundamental. Pe când ei sunt o aripă externă, aproape detașată, a corpului național, noi suntem însuși capul acestuia. Suntem cetatea cea mare a cărei cădere înseamnă căderea neamului întreg. Iar dacă lor, unui pumn de țânțari, le-a fost cu puțință cucerirea dreptului la dezvoltarea națională, cu cât mai multă nădejde trebuie să privim noi în viitorul nostru apropiat, cu cât mai mare voință și energie trebuie să luptăm noi pentru salvarea noastră! Mai mult ca orișicând suntem convinși că nu suntem singuri. Cei ce au ocrotit pe macedoneni și au făcut să triumfe cauza lor, vor fi și cu noi și vor sili și pe șoviniștii noștri să se potolească. Poate nu e departe timpul în care ni se va vesti și nouă iradea cu deplină recunoaștere a drepturilor noastre de naționalitate”. În numărul 93, 18/31 mai, se anunță că „Ministrul [general Lahovary] a comunicat Porții că guvernul român recunoscător față de bunăvoința permanentă a Sultanului pentru românii din Macedonia, a hotărât să clădească în Constanța o moschee mare, ceea ce a produs o excelentă impresie la Yldiz-Kiosk”.

În *Gazeta Transilvaniei*, anul LXVIII, nr. 107, 14/27 mai 1905, din Braşov, în articolul „Recunoaşterea naţionalităţii române în Macedonia” se prezintă „grandioasa manifestaţie de la Bucureşti” din ziua de marţi, 10 mai, ora 18, când „mai multe mii de cetăţeni şi-au dat întâlnire în piaţa Sf. Gheorghe şi, de aici, cu drapele şi muzică militară în frunte, cu torţe şi lampioane, au pornit pe Calea Victoriei, în mijlocul unui entuziasm cald şi a cântecelor patriotice ale muzicii militare. Ajunşi la Palatul Regal, muzica militară intonă imnul regal, iar manifestaţii strigau «Ura! Trăiască Regele!». Se deschiseră porţile şi mulţimea intră în curtea palatului. Regele şi Regina se arătară în balcon, salutând şi mulţumind. În mulţime era un entuziasm de nedescris. De aici convoiul se îndreptă în sunetele marşului Deşteaptă-te Române înainte pe Calea Victoriei spre locuinţa dl. prim-ministru G. Gr. Cantacuzino. Trecând prin faţa legaţiei germane se auziră urale şi strigăte: «Trăiască Germania!», în semn de recunoştinţă pentru sprijinul dat întru îndeplinirea dreptelor cereri ale românilor...”. În alt articol se prezenta „Din Camera română. Aplanarea conflictului româno-turcesc”, cu relatările prezentate şi în ziarul *Tribuna*, nr. 15/28 mai. Textul iradelei a fost publicat în nr. 122 din 3/15 iunie 1905.

Vedem, aşadar, că obţinerea iradelei imperiale pentru românii balcanici din Imperiul otoman s-a bucurat de atenţie în presa vremii, noi prezentând, doar câteva aspecte din ziarele pe care le-am avut la dispoziţie.